

Jeanne Prisser bericht over wat zich afspeelt in de voorhoede van de beeldende kunst. Deze week: voyeurisme als kunst en emotioneel ontredderde grotestadsmensen.

Maastricht, 18 oktober

Oktober, Maand van de Geschiedenis. Neen dank u - in mijn badkamer-spiegel zie ik iedere ochtend al voldoende geschiedenis. Maar de tentoonstelling die dit najaar in Marres loopt, leek me een goed alternatief. *The Unwritten* is een groepsexpositie over 'vergeten, zoekgeraakte en onvoltooide geschiedenis'. Ik zat al in de trein naar Maastricht.

In Marres bleek: hoe privater die 'zoekgeraakte' geschiedenis, hoe aantrekkelijker. Langer dan nodig draalde ik rond bij een collectie parafernalia uit 1970, toen de Duitse zakenman Günther K. (39) een uitgebreide documentatie bijhield over zijn anderhalf jaar durende affaire met secretaresse Margret (24). Hij stopte het verslag van die affaire in een zwart koffertje: talloze foto's, hotelbonnen, haarlokken en nauwgezet getypte aantekeningen over tijden, standjes, humeur, kleding en diners.

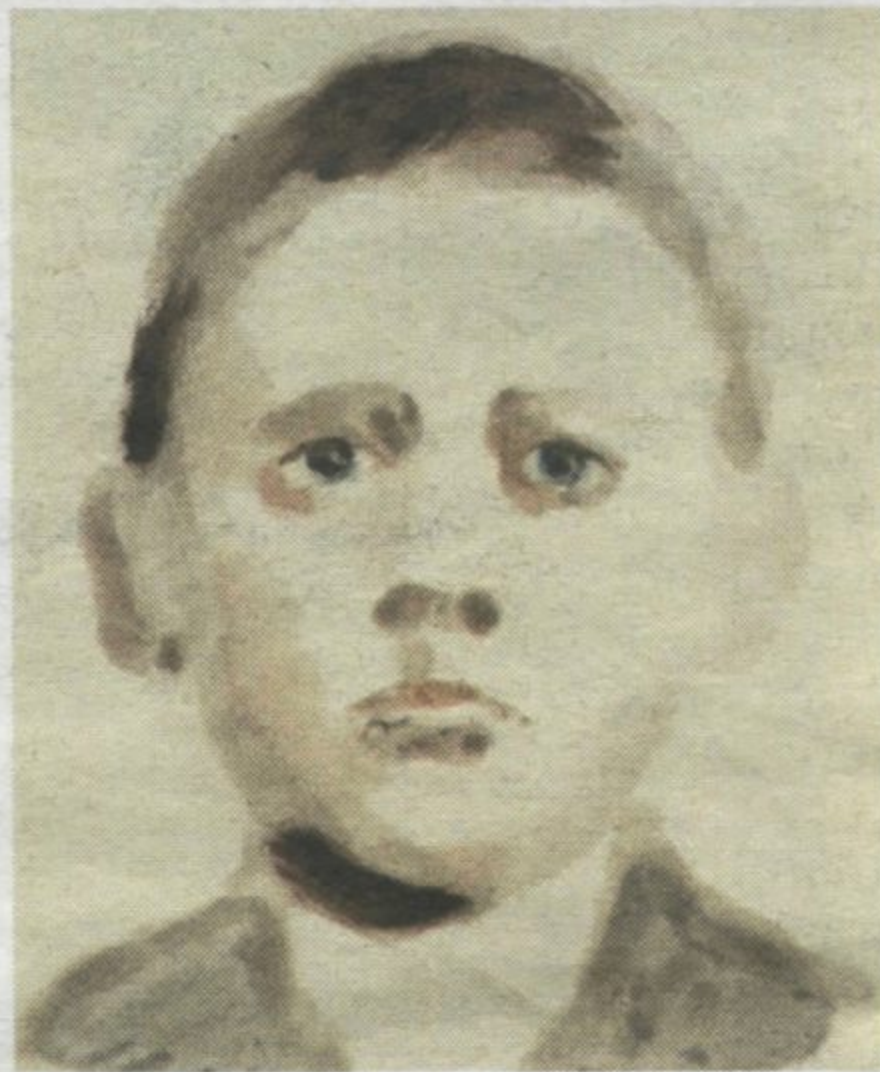
Het koffertje dook een aantal jaren geleden op bij een boedelverkoop. Een iCloud uit 1970. Galerie Susanne Zander (Keulen/Berlijn) toert sinds twee jaar met die collectie de wereld rond en het boek is gewild. Nu in Maastricht, dit najaar op Paris Photo. Margret, heur haar opgewerkt als een buxushaagje, wordt postuum een kunstheldin.

Wist zij dat haar baas haar als een landmeter vastlegde? Het liefdesspel gortdroog en banaal notuleerde? Wil ik het weten, dat hij haar pillenstrips bewaarde (blijkbaar, ik vertel het u ook nog eens)? Wat zegt dit eigenlijk over ons kijkers, dat zo'n uiteindelijk zeer trieste geschiedenis - jaloezie, een abortus - nu langs de chique instellingen toert? Voyeurisme als kunst, geschiedenis als peepshow.

Of het wáár is - was dit alles niet één grote kunstenaarsgrap? - vraagt niemand zich intussen nog af. Dat is, zodra kunst zich met geschiedenis bemoeit, een gepasseerd station.

En dat was nog het meest vruchtbare inzicht dat deze collectie intimiteiten opleverde. Vervolgens zag ik een verdieping hoger in Marres een zaaltje trefzekere aquarellen van Annie Kevans. Portretten van jongetjes van 8 jaar: de kleine Adolf, de kleine Idi, de kleine Slobodan, de kleine Maò. Het verkillende besef van hun daden, die nog moesten komen. Of dit echt jeugdportretten van de dictators waren - wat deed het ertoe?

Terwijl ze me aanstaarden, hoopte ik dat het tijdreizen alsnog werd uitgevonden. Om de loop van de geschiedenis te wijzigen, mijn eigen affaires uit te wissen en en passant die Duitse secretaresse te redden.

Annie Kevans, *Adolf Hitler*, 2004. In Marres. Foto Saatchi Gallery

Wait a minute, Doc, wanneer begint de Maand van de Toekomst?

Den Haag, 22 oktober

Voyeurisme als ideologie, dat kan ook. Verplichte kost tijdens mijn studie Kunstgeschiedenis was het traktaat *Glasarchitectuur* van de Duitser Paul Scheerbart. Een pleidooi uit 1914 voor transparante huizen, met glazen muren, glazen vloeren en dito daken. Een meesterlijke vooruitblik op het modernisme, aldus mijn hoogleraar. Een staaltje vervaarlijk fetisjisme vond ik, denkend aan mijn toenmalige huisbaas. Gecapitonneerde wanden en dikke gordijnen, *s'il vous plaît!*

Onderweg naar Stroom Den Haag verdiepte ik me opnieuw in Scheerbarts glasroom. Daar was het 100-jarig bestaan van het boekje aanleiding voor een tentoonstelling met 'hedendaagse visies over transparantie' en 'de groeiende spanning tussen de private en publieke ruimte.'

Precies, denk aan afluisterpraktijken van overheidswege, heldhaftige lekkers en hackers en vergaand

exhibitionisme op internet.

In Stroom was daarvan niet direct iets te merken. Een aantal werken stamde van rond 2005 - dus van vóór Facebook, vóór Wikileaks, NSA en de bankencrisis. Geen gemis, op zich. Het setje dat zich wél met de directe actualiteit bezighield (Metahaven, Vermeir & Heiremans) leerde me - tja, wat ik al lees in mijn ochtendblad.

Gelukkig zag ik ook iets wat ik nog niet wist. Noam Toram maakte filmportretten op basis van krantenberichten, gekruid met een snuf verbeeldingskracht, van emotioneel ontredderde grotestadsmensen. In de beslotenheid van hun huiskamers (géén glasarchitectuur) proberen die houvast te vinden in zelf gefabriceerde apparaten: een stel dat elkaar vindt in honkbalseks met attributen, een man die thee trekt van zijn eigen tranen - en daarmee de aandacht van zijn eigen vrouw. Een man sjouwt, blij als een kleuter, zijn nieuwe Kärcher het huis binnen en geeft zich over aan zijn dagelijkse blootritueel: de stofzuiger die speels aan zijn haren trekt, een ademtocht die langs zijn gezicht blaast. Ook hier dacht ik aan mijn vroegere huisbaas, maar mededogen won het ditmaal van weerzin.

Het pareltje vond ik achterin. Daar stond een videotweeluik van Imogen Stidworthy, over opsporingsmethodes of, zo u wilt, over ons verlangen meer te zien, te horen en te weten. Het was deel twee dat me trof, een klein filmpje waarbij we dankzij geluidsgolven door oppervlakten heen konden kijken. Duizenden witte puntjes lichtten op in het verder donkere beeld: ik zag muren, maar ook de kamers erachter. Ik zag een boom waarvan de doorzichtige blaadjes leken te zijn aaneengeregen door kilometers bedauwd spinrag. Tot het perspectief van de camera plotseling kantelde en ik elke houvast verloor. En toen begon de betovering. Geen geschiedenis, geen onthulling. Er was niets herkenbaars meer, alleen die stipjes. Precies genoeg.

Noam Toram, *Desire Management*, 2005. In Stroom.

Foto Noam Toram